

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»

СОСНІНА ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 343.4 (477)

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ
НЕДОТОРКАНОСТІ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ (СТ. 182 КК УКРАЇНИ)**

12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Національному університеті «Львівська політехніка»
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
Канцір Володимир Степанович,
Національний університет «Львівська політехніка»,
професор кафедри кримінального права і процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Лихова Софія Яківна,
Національний авіаційний університет,
завідувач кафедри кримінального права і процесу;

кандидат юридичних наук, доцент
Авраменко Олексій Володимирович,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
декан факультету № 1 Інституту підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Захист відбудеться « 25 » квітня 2017 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.23 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1/3, ауд. 301 ХІХ навчального корпусу).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1).

Автореферат розісланий « 14 » березня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Якімова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Особиста недоторканність, таємниця приватного життя, разом з іншими природними правами та свободами, утворюють основу конституційного статусу особи та є невід'ємною складовою сучасної концепції прав і свобод людини. Зі вступом України до Ради Європи, послідовним курсом на європейську інтеграцію та подальшими демократичними перетвореннями особливого змісту та значення набуває удосконалення системи захисту приватного життя й, зокрема, кримінально-правовими засобами.

Численні випадки порушення недоторканності приватного життя завжди викликають неабиякий резонанс у громадянському суспільстві. Як засвідчує практика, виявлення злочинів даної категорії, зазвичай, відбувається завдяки громадськості й, зокрема, засобів масової інформації. За останніми даними Генеральної прокуратури України у період з 2013 по 2016 рр. на території України усього було зареєстровано 448 злочини, передбачені ст. 182 КК України та відповідно 16, за якими кримінальні провадження направлені до суду з обвинувальними актами, й, зокрема: 2013 р. – виявлено 123 злочини, передбачені ст. 182 КК України та 5 щодо яких кримінальні провадження направлено до суду з обвинувальним актом; 2014 р. відповідно – 72 та 3; у 2015 р. – 112 та 4; у 2016 – 141 та 4¹.

Разом з тим, наведені вище статистичні дані, здебільшого, відображають проблеми правозастосовної практики, у зв'язку з притягненням винних до кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ст. 182 КК України, аніж реальний стан щодо порушень недоторканності приватного життя в Україні. Певною мірою цьому сприяє недостатня розробленість окремих аспектів кримінально-правової характеристики порушення недоторканності приватного життя й, зокрема, щодо тлумачення змісту даного поняття. До того ж відсутність належних аналітичних узагальнень судової практики щодо кримінальних проваджень даної категорії також не сприяє ефективній практиці притягнення винних до кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя.

Теоретичну основу дисертаційної роботи склали наукові праці таких провідних вітчизняних та зарубіжних учених як М.І. Бажанов, Г.І. Борзенков, В.І. Борисов, Л.Д. Гаухман, В.В. Голіна, О.М. Гумин, Н.О. Гуторова, О.О. Дудоров, А.М. Красіков, О.М. Костенко, В.М. Кудрявцев, Є. В. Лашук, К.Б. Марисюк, Н.А. Савінова, П.С. Матишевський, В.А. Мисливий, О.І. Парог, А.В. Савченко, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, Є.В. Фесенко, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк, В.Б. Харченко, С.С. Яценко та інші.

Особливостям кримінально-правової охорони недоторканності приватного життя присвятили свої наукові розвідки, зокрема, О.П. Горпинюк, Ю.І. Дем'яненко, І.Б. Король та С.Я. Лихова. Праці цих науковців мають фундаментальне значення для подальшого розвитку відповідних положень кримінального закону України. Проте,

¹ Статистична інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2013 – червень 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

зважаючи на сучасні виклики сьогодення щодо кримінально-правового захисту недоторканності приватного життя, наявні теоретичні напрацювання, видаються дещо фрагментарні та не охоплюють усього спектру нагальних потреб розробки системних заходів кримінально-правової охорони у даному напрямку. До того ж, окремі теоретичні узагальнення видаються дещо застарілі, адже розроблені на базі нині не чинної редакції ст. 182 КК України.

Окремо слід наголосити, що на даний час в Україні відсутнє сучасне комплексне дослідження кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя й, зокрема, на предмет узгодженості відповідних положень з сучасним європейських нормам і стандартам. У підсумку вище наведене визначає актуальність, теоретичну і практичну значущість обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано на кафедрі кримінального права і процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» у межах науково-дослідної роботи «Вдосконалення правового механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в умовах розбудови правової держави» (номер державної реєстрації 0112U001217).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є комплексна розробка науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення кримінального законодавства та практики його застосування в частині притягнення винних до кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя в Україні.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких **задач**:

- встановити соціальну обумовленість криміналізації порушення недоторканності приватного життя, а також тенденції розвитку вітчизняного законодавства щодо кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя,

- провести кримінально-правовий аналіз елементів і ознак складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України та розкрити їх зміст;

- встановити критерії відмежування складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України від суміжних складів злочинів;

- вирішити проблемні питання встановлення покарання за порушення недоторканності приватного життя;

- на підставі порівняльно-правовий аналізу вітчизняного кримінального законодавства щодо відповідальності за порушення недоторканності приватного життя та законодавства окремих держав-учасниць ЄС, запропонувати нову редакцію ст. 182 КК України, яка в більшій мірі відповідає потребам сучасного українського суспільства й узгоджується з європейськими нормами та стандартами.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які складаються у зв'язку з реалізацією конституційного права особи на недоторканність приватного життя.

Предметом дослідження є кримінальна відповідальність за порушення недоторканності приватного життя.

Теоретичною базою дисертації є наукові праці з кримінального права України та зарубіжних держав, інших галузей права, загальної теорії права, довідково-енциклопедична література. Нормативною базою дослідження є чинне законодавство України, міжнародно-правові та нормативні документи ЄС та Ради Європи, практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), рішення Конституційного Суду України, постанови Пленуму Верховного Суду України (далі – ППВСУ), кримінальне законодавство окремих держав-учасниць ЄС, окремі пам'ятки права та нормативно-правові акти, починаючи з Руської Правди.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання задач дослідження було використано низку загальнонаукових і спеціально-наукових методів та, зокрема: *діалектичний* – при дослідженні кримінально-правових аспектів охорони приватного життя в їх динаміці та взаємозв'язку (всі розділи); *історико-правовий* – для визначення ключових етапів становлення і розвитку кримінально-правової заборони порушення недоторканності приватного життя в окремих правових пам'ятках різного історичного періоду на теренах України (підрозділ 1.2); *формально-юридичний (догматичний)* – під час аналізу юридичної конструкції складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України, її відповідності правилам законодавчої техніки (усі розділи); *порівняльно-правовий* метод – для встановлення особливостей регламентації кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя в Україні та зарубіжних державах ЄС (підрозділи 1.3, розділи 2, 3); *соціологічний* – під час анкетування працівників правоохоронних органів і судів, пересічних громадян (всі розділи); *статистичний* – для обробки та узагальнення результатів анкетування, статистичних даних, при дослідженні матеріалів судової та слідчої практики (розділи 2, 3); *юридичної герменевтики* – для з'ясування та тлумачення текстів нормативно-правових приписів вітчизняного та європейського законодавства, а також з'ясування особливостей змісту об'єктивних та суб'єктивних ознак досліджуваного складу злочину (всі розділи); *системно-структурний* – при визначенні ознак відмежування складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України, від суміжних складів злочинів (1.3, 3.2); *метод моделювання* – для побудови оновленої конструкції складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України (розділи 2, 3).

Емпіричну базу дослідження становить правозастосовна практика у 15 кримінальних провадженнях за ст. 182 КК України та матеріали регіональної судової практики в Україні за 2011-2016 р.р. (5 вироків суду по кримінальним справам і провадженням за ст. 182 КК України та 10 щодо суміжних із порушенням недоторканності приватного життя складів злочинів); статистичні дані Генеральної прокуратури України щодо кількості зареєстрованих в Україні протягом 2013–2016 рр. злочинів, передбачених ст. 182 КК України; результати анкетування 200 працівників правоохоронних органів і судів, а також 200 пересічних громадян.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером і змістом розглянутих питань, дисертація є одним з перших в Україні монографічним науковим дослідженням, яке присвячене сучасному комплексному аналізу кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя. Найбільш вагомими результатами, що відображають наукову новизну, а також вказують на особистий внесок автора у цій сфері, зокрема, такі:

вперше:

– запропоновано нову редакцію назви ст. 182 КК України "Умисне порушення таємниці особистого та сімейного життя", що в більшій мірі відображає зміст безпосереднього об'єкта даного складу злочину, а також специфіку діянь, за вчинення яких встановлено кримінальну відповідальність даною нормою Особливої частини кримінального кодексу України;

– сформульовано авторське поняття особистої та сімейної таємниці, що сприяє удосконаленню практики застосування відповідних положень ст. 182 КК України, а саме: особиста таємниця – це охоронювані законом відомості (інформація) про різного роду приватне життя особи, що перебуває поза межами публічного інтересу і які особа бажає зберігати невідомими для інших осіб, надає їм конфіденційного характеру, зважаючи на те, що їх розголошення може завдати шкоду її приватним (особистим) інтересам; сімейна таємниця – це відомості, що відображають особливо важливі сторони життя сім'ї, доступ до яких закритий і, які особа бажає зберегти невідомими для сторонніх осіб, надаючи їм конфіденційного характеру;

– обґрунтовано, що, попри відсутність у чинній редакції диспозиції ст. 182 КК України словосполучення "без згоди особи", його значення є фундаментальне для можливості притягнення до кримінальної відповідальності за порушення недоторканості приватного життя;

– доведено різний характер і ступінь суспільної небезпеки окремих форм посягань, що передбачені у диспозиції ч. 1 ст. 182 КК України, а відтак, виявлено доцільність диференціювати кримінальну відповідальність відповідним чином, а саме: – у ч. 1 ст. 182 КК України передбачити кримінальну відповідальність за незаконне збирання, зберігання чи зміну відомостей про приватне життя особи, що складають її особисту чи сімейну таємницю; – у ч. 2 ст. 182 КК України – відповідно – за незаконне використання, знищення чи поширення зазначених відомостей;

– виявлено доцільність доповнити п. 4 ч. 1 ст. 96-3 та п. 2 примітки до ст. 96-3 КК України вказівкою на ч. 3 ст. 182 КК України (в авторській редакції);

удосконалено:

– положення, що змістом безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України, є правовідносини, які складаються у процесі реалізації особою свого права на недоторканність приватного життя і які спрямовані на охорону та забезпечення конституційного права на особисту та сімейну таємницю;

– знання про конститутивні ознаки складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України, вважаючи такими «незаконність» (в розумінні протиправність) та «відсутність ознак складу іншого злочину»;

– аргументацію про те, що суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 182 КК України, характеризується лише умисною формою вини, а отже, існує нагальна потреба безпосередньо на це вказати як у диспозиції, так і в назві ст. 182 КК України;

дістали подальший розвиток:

– знання про види можливих наслідків порушення недоторканності приватного життя, а саме: матеріального характеру, нематеріального характеру, матеріальна шкода, поєднана з нематеріальною шкодою;

- кримінально-правове знання про конфіденційну інформаційну, вважаючи останню різновидом таємниці приватного характеру;
- обґрунтування про доцільність визнання корисливого мотиву як однієї з кваліфікуючих ознак щодо порушення недоторканності приватного життя;
- знання про основні тенденції розвитку вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність за порушення недоторканності приватного життя, які узгоджуються з кримінально-правовою політикою на теренах України в різні історичні періоди її розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у роботі висновки та рекомендації можуть бути використані у:

- *науково-дослідницькій діяльності* – для подальшого розроблення проблем кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя;
- *законотворчій діяльності* – при подальшому вдосконаленні кримінального законодавства України в частині кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя (Лист Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 10 червня 2016 р. № 04-18/12 – 1317);
- *правозастосовній діяльності* – для удосконалення слідчої та судової практики з метою однакового і правильного застосування положень ст. 182 КК України (Довідка з Апеляційного суду Львівської області від 26 червня 2016 р.);
- *навчальному процесі* – під час викладання навчальної дисципліни "Кримінальне право України", спецкурсу "Наукові засади кваліфікації злочинів" та підготовки навчально-методичних комплексів (Акт впровадження у навчальний процес кафедри кримінального права та процесу Львівського торговельно-економічного університету від 2 червня 2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачем особисто і є самостійним дослідженням. У працях, написаних у співавторстві, власні теоретичні розробки дисертанта становлять обсяг, визначений у списку опублікованих праць за темою дисертації. Наукові ідеї, що належать співавторам опублікованих праць, у дисертації не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на засіданні кафедри кримінального права і процесу Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка», а також оприлюднені на дев'яти науково-практичних конференціях, одна з яких зарубіжна: «Транспортне право в ХХІ ст.» (м. Київ, 21 лютого 2013 р.); «Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя (теоретичні аспекти приватного та публічного права)» (м. Львів, 24 грудня 2013 р.); «Актуальні програми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя (в контексті співпраці з Європейським союзом)» (м. Львів, 24 листопада 2014 р.); «Юридична наука і практика: виклики часу» (м. Київ, 12 березня 2015 р.); «Právna veda a prax: výzvy moderných európskych integračných procesov» (Bratislava, Slovenská republika, 27-28 novembra 2015 r.); «Право як ефективний суспільний регулятор» (м. Львів, 19-20 лютого 2016 р.); «Актуальні питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики (на вшанування пам'яті Ганса Гросса)» (м. Львів, 29 січня 2016 р.); «Правові реформи в

Україні: реалії сьогодення»: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 15-16 квітня 2016 р.); «Вдосконалення правового механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в умовах реформування кримінального законодавства (присвячена 200-річчю Національного університету «Львівська політехніка» та 5-річчю Інституту права та психології)» (м. Львів, 28 жовтня 2016 р.).

Публікації. Основні результати дисертації висвітлені у 18 друкованих наукових працях, а саме: 1 – колективна монографія; 5 – статей, опублікованих у наукових фахових виданнях України; 1 – стаття, опублікована у виданні іноземної держави; 9 – тез виступів на науково-практичних конференціях; 2 – наукові публікації в інших періодичних виданнях України.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу; трьох розділів, що охоплюють вісім підрозділів і чотири пункти; висновків; списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи – 256 сторінок, у тому числі основний текст – 188 сторінок, список використаних джерел (357 найменувань) – 38 сторінок, обсяг додатків – 30 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, ступінь її наукової розробленості, визначено об'єкт і предмет дослідження, його мету, завдання та методи, відображено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано положення, що становлять наукову новизну, вказано на практичне значення одержаних результатів та наведено дані щодо їх апробації.

Розділ 1 "Теоретико-правові аспекти дослідження кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя" складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 "Сучасний стан дослідження питання щодо кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя"* досліджено стан розробки проблем охорони недоторканності приватного життя у теорії кримінального права. Виявлено низку невирішених, дискусійних в юридичній літературі питань щодо кримінально-правового захисту недоторканності приватного життя. Акцентується на необхідності їх вирішення з позиції системного підходу, з урахуванням сучасного розвитку правової науки, а також вітчизняного історичного та прогресивного європейського досвіду. До переліку питань, які потребують нагального вирішення та, зокрема, у рамках даної дисертаційної роботи, передусім, віднесено: з'ясування узгодженості назви ст. 182 КК України з її змістом; уточнення змісту безпосереднього об'єкта та предмету порушення недоторканності приватного життя; встановлення змісту та співвідношення понять "особиста таємниця", "сімейна таємниця" і "приватне життя" щодо яких не передбачено чітких законодавчих і наукових дефініцій; визначення змісту та суспільної небезпеки кожної з альтернативних дій, які утворюють об'єктивну сторону складу злочину, передбаченого у диспозиції ст. 182 КК України; уточнення можливих видів суспільно небезпечних наслідків у даному складі злочину. Окрім цього, більш

ретельного наукового аналізу потребує: з'ясування суб'єктивних ознак складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України; особливостей покарання за порушення недоторканності приватного життя; конкретизація змісту кваліфікуючих ознак; встановлення критеріїв розмежування даного складу злочину з суміжними складами злочинів.

У підрозділі 1.2 *"Історія розвитку вітчизняного законодавства про кримінально-правову охорону недоторканності приватного життя"* проведено ретроспективний історико-правовий аналіз кримінально-правової охорони приватного життя в контексті генезису цього правового інституту. Виокремлено три етапи його розвитку: дорадянський (від X – до початку ХХ ст.); радянський (від 1917 р. до 1991 р.); сучасний період (з 1991 р. – по теперішній час). З'ясовано, що в дорадянський час поняття "приватне життя" безпосередньо не вживалося на законодавчому рівні, хоча охорона його окремих елементів передбачалася ще Руською Правдою. У межах другого етапу виділено два періоди. Для першого періоду (від 1917 р. до 1960 р.) було характерним зникнення кримінально-правових норм, спрямованих на охорону відомостей, які стосуються особистого, сімейного життя особи, що обумовлено пріоритетом суспільних інтересів стосовно приватних. Кримінальне законодавство другого періоду (від 1960 р. до 1991 р.) охороняло лише окремі відомості, що належали до приватного життя людини. Самостійна кримінально-правова норма, в якій би передбачалася кримінальна відповідальність за порушення недоторканності приватного життя була відсутня. Для третього етапу характерний значний прогрес у становленні інституту конституційних (особистих) прав і свобод людини та громадянина. У КК України 2001р. було введено окрему норму, що міститься у ст. 182 КК України, яка вперше законодавчо закріпила приватність, як самостійний об'єкт кримінально-правової охорони. Також законодавцем встановлено кримінальну відповідальність за незаконні посягання на інші елементи приватного життя людини. Підсумовується, що зміст і спрямованість кримінально-правових норм щодо відповідальності за порушення недоторканності приватного життя, залежить від політичних та соціально-економічних умов у конкретні історичні періоди розвитку держави.

У підрозділі 1.3 *"Європейські кримінально-правові стандарти охорони приватного життя"* проаналізовано сучасний стан міжнародно-правової регламентації охорони права на недоторканність приватного життя особи та його зміст у практиці ЄСПЛ. Особлива увага приділена дослідженню норм кримінального законодавства окремих держав-учасниць ЄС в частині реалізації цього права і його охорони. Встановлено, що поняття приватного життя та окремих його компонентів, тлумачиться у рішеннях ЄСПЛ значно ширше, ніж у вітчизняному кримінальному праві.

Вивчення європейського зарубіжного досвіду переконливо доводить наявність достатньо високого рівня кримінально-правової охорони недоторканності приватного життя. Встановлено, що в більшості європейських державах положення про кримінальну відповідальність за порушення недоторканності приватного життя багато в чому подібні, хоч і містять окремі відмінності.

Для держав-учасниць ЄС стандарт у сфері захисту особистих прав і свобод, зокрема, права на недоторканність приватного життя, є уніфікованою засадою в

контексті захисту цього блага у національній кримінальній юрисдикції. Позитивний правотворчий досвід, накопичений іншими державами, може бути врахований у процесі вдосконалення кримінального законодавства України у цій сфері.

Розділ 2 "Юридичний аналіз складу злочину "Порушення недоторканності приватного життя" складається із двох підрозділів та чотирьох пунктів.

У підрозділі 2.1 *"Об'єктивні ознаки складу злочину "Порушення недоторканності приватного життя"*, який включає два пункти, розглянуто проблеми, пов'язані з визначенням змісту об'єкта, предмета та об'єктивної сторони відповідного складу злочину.

У пункті 2.1.1 *"Об'єкт та предмет у складі злочину "Порушення недоторканності приватного життя"* визначено безпосередній об'єкт складу злочину, ознаки потерпілого та предмету, як обов'язкових ознак. Під безпосереднім об'єктом запропоновано розуміти правовідносини, що складаються в процесі реалізації людиною свого права на недоторканність приватного життя і які спрямовані на охорону і забезпечення конституційного права на особисту і сімейну таємницю. Підкреслено, що потерпілим внаслідок порушення недоторканності приватного життя може бути будь-яка фізична особа. Доведено, що такий підхід відповідає позиції законодавця та сучасній європейській судовій практиці.

Проаналізовано сутнісний зміст поняття "конфіденційна інформація про особу". Виокремлено істотні ознаки конфіденційної інформації про особу як предмету злочину, передбаченого ст. 182 КК України, й, зокрема: можливість існування без матеріального виразу; різнохарактерність змістового наповнення; невичерпність переліку відомостей за вітчизняним законодавством; так звана «вразливість» таких відомостей, коли їх розголошення не бажане для особи; заподіяння шкоди правам та інтересам особи у випадку розголошення відповідних відомостей; законодавча охорона відомостей.

Встановлено, що колізійні моменти, які на даний час мають місце у понятійному апараті регулятивного законодавства, здебільшого, пов'язані з неоднозначністю розуміння інформації на законодавчому рівні та відсутністю її уніфікованої дефініції. Крізь призму правової категорії "приватне життя" сформульовано визначення кримінально-правових понять "особиста таємниця" і "сімейна таємниця". Доведено, що сімейну таємницю доцільно вважати самостійним видом таємниці, а не різновидом особистої таємниці.

Виявлено певні невідповідності між назвою ст.182 КК України та її диспозицією. Акцентується увага на тому, що у назві ст.182 КК України міститься термінологічний зворот "приватне життя", натомість у диспозиції – відсутній; а сама кримінально-правова норма спрямована на захист його інформаційного аспекту. Приватне життя конкретної людини розглядається як таке, що протікає у різних сферах її життєдіяльності та не може зводитися лише до конфіденційної інформації про особу. Відтак, пропонується у досліджуваній кримінально-правовій нормі відмовитися від використання семантичної конструкції "конфіденційна інформація про особу" на користь відповідника – **відомості про приватне життя особи, що складають її особисту або сімейну таємницю**". Саме таку інформацію і слід розглядати, як предмет злочину, що передбачений ст. 182 КК України .

У пункті 2.1.2 "Кримінально-правова характеристика ознак об'єктивної сторони складу злочину "Порушення недоторканності приватного життя" доведено, що у диспозиції ч. 1 ст. 182 КК України передбачено одиничний склад злочину, об'єктивну сторону якого характеризують шість альтернативних незаконних дій, які полягають у збиранні, зберіганні, використанні, знищенні, поширенні, зміні конфіденційної інформації про особу. Ретельно проаналізовано їх зміст і запропоновано рекомендації щодо їх коректного тлумачення. Наголошується, що обов'язковою ознакою кожної із зазначених дій є її незаконний характер. Проведене дослідження дає підстави зробити висновок, що незаконними є дії, які вчинюються за відсутності правових підстав, передбачених законодавством України або з порушенням порядку їх вчинення.

Встановлено, що склад злочину, передбачений ч. 1 ст. 182 КК є формальним складом, а отже, визнається закінченим з моменту вчинення хоча б однієї злочинної дії, вказаної в диспозиції цієї норми. Водночас, підкреслюється, що в умовах реальної дійсності злочинні дії можуть заподіювати шкоду, яка може виражатися: а) у грошовому вимірі (матеріальна шкода, яка не є істотною); б) у моральній шкоді. Вище наведене дає підстави розглядати цей злочин як делікт створення небезпеки. Конститутивною ознакою розглядуваного злочину є також негативна ознака — положення про те, що дії, передбачені ст. 182 КК України, утворюють склад цього злочину лише за умови, якщо вони не охоплюються іншим складом злочину.

У підрозділі 2.2 "Суб'єктивні ознаки складу злочину "Порушення недоторканності приватного життя", який складається з двох пунктів, міститься аналіз питань, пов'язаних із визначенням цих ознак.

У пункті 2.2.1 "Суб'єкт складу злочину "Порушення недоторканності приватного життя" досліджені питання, пов'язані зі встановленням ознак суб'єкта цього складу злочину, який є загальним, тобто фізичною осудною особою, якій на момент вчинення злочину виповнилося шістнадцять років.

Проаналізовано питання проблемно-дискусійного характеру щодо можливості поширення кримінальної відповідальності на юридичних осіб. Узагальнено, що відповідно до чинного кримінального законодавства України, за суспільно небезпечні діяння, вчинені у процесі діяльності юридичної особи, відповідає фізична особа, яка їх вчинила, що не порушує принципу особистої, персональної відповідальності та не виключає можливості застосування до юридичних осіб спеціальних заходів, передбачених КК України. Акцентується увага на збільшенні чисельності порушень недоторканності приватного життя, які вчиняються від імені та в інтересах юридичних осіб. На практиці такого роду порушення, зазвичай, полягають у збиранні різними організаціями (приватними детективними агентствами, охоронними фірмами, тощо) конфіденційної інформації про особу. Відтак, з урахуванням успішного досвіду окремих держав-учасниць ЄС, обґрунтовано доцільність передбачити відповідальність юридичних осіб за вчинення злочину, передбаченого ст. 182 КК України, що в більшій мірі буде відповідати сучасним реаліям та європейським стандартам у сфері охорони прав людини.

У пункті 2.2.2 "Кримінально-правова характеристика ознак суб'єктивної сторони складу злочину "Порушення недоторканності приватного життя" встановлено, що даний злочин може бути вчинений лише з прямим умислом, а,

зокрема, щодо настання наслідків – так і з непрямим. Звернуто увагу на те, що усвідомлення протиправності діяння є невід'ємною складовою інтелектуального моменту умислу даного складу злочину. Наведено аргументи, що, незважаючи на відсутність наслідків, як обов'язкової ознаки складу злочину, вказаного у диспозиції ч. 1 ст. 182 КК, ставлення особи до них, а саме – їх передбачення, виступає обов'язковою інтелектуальною ознакою змісту прямого умислу.

Запропоновано дворівневий розподіл мотивів щодо порушення недоторканності приватного життя: корисливі мотиви та мотиви іншої особистої зацікавленості, що позбавлені матеріального характеру (політичні, особистої неприязні тощо). Звертається увага на те, що мотив та мета не є обов'язковими ознаками основного складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України, що суттєво підсилює кримінально-правовий захист права на недоторканність приватного життя та відповідає європейським тенденціям.

Розділ 3 "Спеціальні питання складу злочину "Порушення недоторканності приватного життя" та відмежування від суміжних складів злочинів" складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *"Кваліфікуючі ознаки складу злочину "Порушення недоторканності приватного життя"* розкрито кримінально-правовий зміст повторного порушення недоторканності приватного життя. Запропоновано правила кваліфікації, які сприятимуть однаковому розумінню повторності, як кваліфікуючої ознаки складу злочину, передбаченого ст.182 КК України.

Запропоновано авторську класифікацію наслідків порушення недоторканності приватного життя. Зокрема, акцентується на тому, що поняття істотної шкоди немайнового характеру є оціночним, не може мати чіткого законодавчого закріплення та визначається з урахуванням значної кількості факторів, які різняться у кожній конкретній ситуації.

Вказано на підвищену суспільну небезпеку порушення недоторканності приватного життя з корисливих мотивів. Відтак, запропоновано авторську редакцію у ч. 3 ст.182 КК, де вказано на корисливий мотив, як кваліфікуючу ознаку порушення недоторканності приватного життя.

Підрозділ 3.2 *"Відмежування складу злочину "Порушення недоторканності приватного життя" від суміжних складів злочинів"* присвячений питанням розмежування складу злочину, передбаченого ст.182 КК України, від інших складів злочинів, які порушують різні види конфіденційної інформації. До переліку суміжних складів злочинів віднесено склади злочинів, що передбачені статтями 132, 145, 163, 168, 231, 232 КК України. На підставі відповідного кримінально-правового аналізу цих складів злочинів, а також результатів вивчення судової практики, доктринальних позицій узагальнено, що норма, яка передбачена ст.182 КК України, є найбільш оптимальним способом захисту конфіденційної інформації про особу. Водночас визначено, що унікальність цієї норми полягає у кримінально-правовому захисті тієї конфіденційної інформації, тих особистих чи сімейних таємниць, охорона яких покладається на особу, котра є їх володільцем. При цьому, зауважується, що інші статті Особливої частини КК України містять норми, які спрямовані на захист інших відомостей, що можуть складати таємницю приватного життя.

У підрозділі 3.3 "Особливості покарання за порушення недоторканності приватного життя" досліджено санкції ст. 182 КК України, їх види та розміри (строки) покарання. Обґрунтовано необхідність оптимізації кримінального покарання. Запропоновано нову модель санкцій норм, які містяться у диспозиції ст.182 КК України в авторській редакції, що у більшій мірі враховуватиме характер та ступінь суспільної небезпеки злочину, а також вдало забезпечуватиме вирішення завдань як загального, так і спеціального запобігання порушенню недоторканності приватного життя.

ВИСНОВКИ

У дисертації розв'язано наукове завдання, що полягає у комплексній розробці особливостей кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя й на цій основі узагальнення рекомендацій щодо удосконалення відповідних положень кримінального кодексу України та практики його застосування. Виконане дослідження дозволило сформулювати такі висновки.

1. За оцінками стану розробленості проблематики кримінально-правової охорони недоторканності приватного життя виявлено низку проблемних аспектів, які негативно впливають на практику застосування положень ст. 182 КК України, а також увесь механізм кримінально-правового захисту приватного життя в Україні. До переліку найістотніших, зокрема, віднесено: некоректність визначеності безпосереднього об'єкта цього складу злочину в теорії кримінального права України; неоднозначність поняття, змісту та ознак предмета; об'єктивних і суб'єктивних ознак досліджуваного складу злочину.

2. Обґрунтовано, що вітчизняна кримінально-правова заборона порушення недоторканності приватного життя базується на положеннях Конституції України та міжнародних нормативно-правових актах. Соціальна обумовленість криміналізації порушення недоторканності приватного життя, як і охорона інших конституційних прав і свобод людини і громадянина, впливає з важливості самого об'єкта охорони, а також особливого роду конституційних правовідносин між державою й особою. Порушення цього права заподіює серйозну матеріальну та/чи моральну шкоду й визначає особливий характер і високий ступінь суспільної небезпеки таких діянь.

3. Виявлено особливості становлення кримінального законодавства України у сфері приватності, а саме: – від охорони окремих аспектів приватного життя, таких як недоторканність житла, таємниця кореспонденції тощо, аж до формулювання більш інтегрованого, цілісного суб'єктивного права на охорону приватного життя. Встановлено, що істотні позитивні зміни кримінального законодавства в частині охорони недоторканності приватного життя відбулися на сучасному етапі. Наявність достатньої кількості кримінально-правових норм, загалом, забезпечують охорону різних сфер приватного життя. Право на приватність має на меті збалансувати особисті та суспільні інтересами, а також виконує функцію індикатора рівня демократизації суспільства.

4. Встановлено, що право на недоторканість приватного життя визнається і гарантується як у праві ЄС, нормативних актах інших міжнародних об'єднань і

організацій, так і у законодавстві окремих держав. Це право має конституційну основу, отримало закріплення у спеціальних законах, які регламентують різні аспекти приватного життя.

Проведений компаративістський аналіз вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність за порушення недоторканності приватного життя, у порівнянні з відповідними положеннями законодавства окремих держав-учасниць ЄС, дозволив дійти таких висновків:

1) норми, які регламентують відповідальність за порушення недоторканності приватного життя, закріплені у кримінальному законодавстві європейських держав, де функціонує ефективний механізм кримінально-правового забезпечення недоторканності приватного життя;

2) кримінальному законодавству окремих європейських держав притаманні певні особливості (виокремлюються групи однорідних злочинів; деталізовано ознаки загального суб'єкта складу злочину; передбачено відповідальність юридичних осіб за різного роду порушення недоторканності приватного життя тощо);

3) в цілому кримінально-правова охорона недоторканності приватного життя в Україні відповідає європейським стандартам забезпечення цього права, і за своїм рівнем не поступається провідним європейським державам.

5. Комплексний юридичний аналіз складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України, забезпечив одержання теоретичних висновків, які мають значення для подальшого удосконалення кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя в Україні й, зокрема:

1) безпосереднім об'єктом даного складу злочину слід вважати праводносини, які складаються у процесі реалізації людиною свого права на недоторканність приватного життя і які спрямовані на охорону і забезпечення конституційного права на особисту і сімейну таємницю. Предметом виступають відомості про приватне життя особи, що складають її особисту чи сімейну таємницю. Ця інформація може набувати як матеріального, так і нематеріального виразу;

2) згода особи щодо якої стосується конфіденційна інформація – є визначальною, базовою засадою у відносинах, пов'язаних з її збиранням, зберіганням, використанням, знищенням, поширенням або зміною;

3) суб'єктивна сторона порушення недоторканності приватного життя характеризується лише однією обов'язковою ознакою – виною у формі як прямого умислу – у злочині з формальним складом (ч. 1), так і непрямого – у злочині з матеріальним складом – ч. 2 (наслідки);

4) кваліфікація повторного порушення недоторканності приватного життя здійснюється за сукупністю: – кожен зі злочинів потребує самостійної кримінально-правової оцінки та відповідного відображення у формулі кваліфікації, а також незалежно від того чи такі злочини є закінченими; і від того, яку роль виконував співучасник у його вчиненні. При цьому злочин, склад якого передбачено у ч. 1 ст. 182 КК України, належить до злочинів невеликої тяжкості, а тому готування до його вчинення повторності не утворює.

Встановлено, що істотна шкода у складі кваліфікованого порушення недоторканності приватного життя (в авторській редакції) характеризується трьома видами можливих наслідків: а) наслідки матеріального характеру, що полягають у

заподіянні відповідних матеріальних збитків; б) наслідки нематеріального характеру, що виражаються в порушенні законних прав і свобод громадян і не піддаються реальному грошовому виміру; в) матеріальна шкода, поєднана з нематеріальною.

Доведена необхідність законодавчого закріплення поняття корисливого мотиву та запропонована його дефініція, як прагнення особи до протиправного отримання для себе чи інших осіб матеріальної вигоди, набуття майнових прав чи їх збереження; а також звільнення від матеріальних витрат чи обов'язків, досягнення іншої матеріальної вигоди за рахунок чужого (або нічийного) майна у спосіб, заборонений законом.

6. Виокремлено ознаки елементів складів злочинів, за якими порушення недоторканності приватного життя відмежовується від суміжних складів злочинів, і зокрема: потерпілий, суб'єкт, спосіб вчинення злочину (ч. 2 ст. 163 КК України); форми вчинення діянь, наслідки, суб'єкт (ст. 168 КК України); ознаки об'єктивної сторони, суб'єкт (статті 132, 145 КК України); ознаки потерпілого й об'єктивної сторони (статті 231, 232 КК України); безпосередній об'єкт і предмет (для усіх суміжних складів злочинів).

7. На підставі результатів комплексного аналізу щодо кримінальної відповідальності за порушення недоторканності приватного життя, запропоновано ст. 182 КК України викласти у такій редакції:

Стаття 182. "Умисне порушення таємниці особистого та сімейного життя"

1. Умисне незаконне збирання, зберігання чи зміна відомостей про приватне життя особи, що складають її особисту або сімейну таємницю, крім випадків, передбачених іншими статтями цього Кодексу, –

караються виправними роботами на строк від одного до двох років, або арештом на строк від трьох до шести місяців, або обмеженням волі на строк від одного року шести місяців до трьох років.

2. Умисне незаконне використання, знищення чи поширення відомостей про приватне життя особи, що складають її особисту або сімейну таємницю, крім випадків, передбачених іншими статтями цього Кодексу, –

караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на строк до двох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені повторно, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам особи, або з корисливих мотивів, –

караються штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або позбавленням волі на строк до трьох років.

Примітка. Істотною шкодою у цій статті, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Сосніна О. В. Охорона права на недоторканність приватного життя за кримінальним законодавством України та країн Балтії / О. В. Сосніна // Правове

регулювання окремих видів публічних і приватних відносин в Україні: монографія; колектив авторів, керівник авторського колективу доц. Федик Є. І. – Львів: Новий Світ-2000. – 2014. – 482 с.; С. 47-72.

2. Сосніна О. В. Історичні витоки охорони честі, гідності та недоторканності приватного життя людини / О. В. Сосніна // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник "Повітряне і космічне право". – 2013. – № 1 (26). – С. 39-42.

3. Сосніна О. В. Європейські кримінально-правові стандарти охорони приватного життя / О. В. Сосніна // Порівняльно-правові дослідження: Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал. – 2014. – № 2. – С. 182-191.

4. Сосніна О. В. Корисливий мотив як кваліфікуюча ознака в складі злочину "Порушення недоторканності приватного життя" (ст. 182 КК України) / О. В. Сосніна, В. С. Канцір // Наше право. – 2016. – № 1. – С. 87-91. – Персональний внесок автора становить 90%: розглянуто питання про законодавчу регламентацію корисливого мотиву у статтях Особливої частини КК України; запропоновано авторське визначення поняття корисливого мотиву.

5. Сосніна О.В. Деякі питання оптимізації покарання за "Порушення недоторканності приватного життя" (ст. 182 КК України) / О. В. Сосніна // Право.ua. – 2016. – № 2. – С. 145-150.

6. Сосніна О. В. Поняття предмета злочину, передбаченого ст.182 Кримінального Кодексу України / О. В. Сосніна // Jurnalul Juridic National: teorie si practica. – 2015. – 2(15). – С. 64-69.

7. Сосніна О. В. Питання відповідальності юридичних осіб за порушення недоторканності приватного життя / О. В. Сосніна // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія "Юридичні науки". – 2016. – № 837 – С. 505-510.

8. Сосніна О. В. Недоторканість приватного життя людини як об'єкт негласних слідчих (розшукових) дій за новим кримінальним процесуальним кодексом України / О. В. Сосніна // Транспортне право в ХХІ ст. : матеріали ІІІ міжнародної наукової конференції (м. Київ, 21 лютого 2013 р.). – К.: Національний авіаційний університет, 2013. – С. 327-329.

9. Сосніна О. В. До питань кримінальної відповідальності за посягання на недоторканність приватного життя за законодавством України та країн Балтії / О. В. Сосніна // Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя (теоретичні аспекти приватного та публічного права): матеріали ІІІ міжнародної науково-практичної Інтернет конференції (м. Львів, 24 грудня 2013 р.). – Львів: ЛКА, 2013. – С. 236-239.

10. Сосніна О. В. Щодо незаконного зберігання конфіденційної інформації про особу як форму порушення недоторканності приватного життя / О. В. Сосніна // Актуальні програми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя (в контексті співпраці з Європейським союзом): матеріали ІV міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Львів, 24 листопада 2014 р.). – Львів: Вид-во ЛКА, 2014. – С. 365-367.

11. Сосніна О. В. Конфіденційна інформація про особу як предмет злочину (ст. 182 КК України) / О. В. Сосніна // Юридична наука і практика: виклики часу:

матеріали V міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 12 березня 2015 р.). – К.: Національний авіаційний університет. – С. 116-119.

12. Сосніна О. В. Деякі питання віку суб'єкта злочину "Порушення недоторканності приватного життя" (ст. 182 КК України) / О. В. Сосніна // *Medzinárodná vedecká konferencia "Právna veda a prax: výzvy moderných európskych integračných procesov"*. – Bratislava, Slovenská republika 27-28 novembra 2015 r. – С. 197-199.

13. Сосніна О. В. Відповідальність юридичних осіб за вчинення порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України) / О. В. Сосніна // *Право як ефективний суспільний регулятор: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 19-20 лютого 2016 р.)*. – Львів: Західноукраїнська організація "Центр правничих ініціатив", 2016. – С. 42-44.

14. Сосніна О. В. Незаконне знищення та зміна конфіденційної інформації про особу як форми порушення недоторканності приватного життя / О. В. Сосніна // *Актуальні питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики (на вшанування пам'яті Ганса Гросса)*: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 29 січня 2016р.). – Львів: Видавництво: НУ «Львівська політехніка», 2016. – С. 55-57.

15. Сосніна О. В. Визначення змісту та значення корисливого мотиву при порушенні недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України) / О. В. Сосніна // *Правові реформи в Україні: реалії сьогодення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 15-16 квітня 2016 р.)*. – Харків: ГО "Асоціація аспірантів-юристів", 2016. – С. 142-144.

16. Сосніна О. В. Щодо поняття незаконності дій як ознаки об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 182 КК України "Порушення недоторканності приватного життя" / О. В. Сосніна // *Вдосконалення правового механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в умовах реформування кримінального законодавства (присвячена 200-річчю Національного університету «Львівська політехніка» та 5-річчю інституту права та психології): збірник матеріалів конференції (м. Львів, 28 жовтня 2016 р.)*. – Львів: ННПП НУ «Львівська політехніка», 2016. – С. 111-115.

17. Сосніна О. В. Потерпілий у складі злочину, передбаченого ст. 182 КК України "Порушення недоторканності приватного життя" / О. В. Сосніна // *Науковий вісник ЛКА. Серія юридична*. – 2015. – Вип. 1. – С. 141-151.

18. Сосніна О. В. Безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 182 КК України "Порушення недоторканності приватного життя" / О. В. Сосніна // *Науковий вісник ЛКА. Серія юридична*. – 2015. – Вип. 2. – С. 275-283.

АНОТАЦІЯ

Сосніна О.В. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України) – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Національний університет "Львівська політехніка", Львів, 2017.

Дисертація є комплексним науковим дослідженням проблем кримінальної відповідальності за недоторканність приватного життя (ст. 182 КК України).

Узагальнено історичний та зарубіжний досвід кримінально-правової охорони приватного життя, а також відповідна практика Європейського суду з прав людини. Здійснено юридичний аналіз складу злочину, передбаченого ст. 182 КК України. Проаналізовано санкції, передбачені ст. 182 КК України. Проведено відмежування порушення недоторканності приватного життя від суміжних складів злочинів, передбачених Особливою частиною КК України.

На підставі отриманих у ході дослідження результатів сформульовано теоретичні висновки та пропозиції щодо удосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність за порушення недоторканності приватного життя та практики його застосування.

Ключові слова: приватне життя, конфіденційна інформація, особиста та сімейна таємниця, кримінальна відповідальність, кваліфікуючі ознаки, покарання, корисливий мотив.

АННОТАЦІЯ

Соснина О.В. Уголовная ответственность за нарушение неприкосновенности частной жизни (ст.182 УК Украины). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Национальный университет "Львовская политехника", Львов, 2017.

Диссертация является комплексным научным исследованием проблем уголовной ответственности за неприкосновенность частной жизни.

В первом разделе подробно рассматривается современное состояние исследования вопросов уголовной ответственности за нарушение неприкосновенности частной жизни, а также история развития отечественного законодательства в данной сфере. Исследуется положительный опыт регламентации уголовной ответственности за нарушение неприкосновенности частной жизни в законодательстве отдельных стран-участниц ЕС. Проанализирована практика Европейского суда по правам человека относительно защиты этого права.

Установлено, что понятие частной жизни и отдельных ее компонентов, толкуется в решениях ЕСПЛ значительно шире, чем в отечественном уголовном праве. Выявлены тенденции развития уголовного законодательства Украины — от охраны отдельных проявлений (аспектов) частной жизни, таких как неприкосновенность жилья, тайна корреспонденции и других — к формированию более интегрированного, целостного субъективного права охраны частной жизни. Автор констатирует, что уголовно-правовая охрана неприкосновенности частной жизни в Украине в целом соответствует европейским стандартам обеспечения этого права. При этом позитивный опыт отдельных стран может быть использован отечественным законодателем. Обосновано, что уголовно-правовой запрет (криминализация) нарушения неприкосновенности частной жизни социально обусловлен важностью самого объекта охраны, особенностями конституционных

правоотношений между государством и личностью, что указывает на особый характер и высокую степень общественной опасности таких действий.

Во втором разделе диссертации автор провел уголовно-правовую характеристику состава преступления, предусмотренного ст. 182 КК Украины.

Автор определяет непосредственный объект этого преступления, как правоотношения, которые возникают в процессе реализации человеком своего права на неприкосновенность частной жизни и которые направлены на охрану и обеспечение конституционного права на личную и семейную тайну. Аргументируется, что предметом в данном составе преступления выступают сведения о частной жизни лица, составляющие его личную или семейную тайну. Обосновывается, что эти сведения могут быть одновременно информацией, которая защищается нормами законодательства как профессиональная тайна. Сделан вывод, что название ст. 182 УК Украины не соответствует диспозиции и предложено изменить его на следующее: "Умышленное нарушение тайны личной и семейной жизни".

Подробно рассмотрено каждое из действий, образующих объективную сторону преступления, определен момент его окончания, раскрыто содержание и значение законодательного признака "незаконности" действий, указанных в диспозиции ст. 182 УК Украины. Установлено, что действия, предусмотренные ст. 182 УК Украины, образуют состав этого преступления только тогда, когда они не охватываются иным составом преступления.

Обоснован тезис о том, что действующая редакция нормы, предусмотренной в ст. 182 УК Украины, не соответствует требованиям дифференциации уголовной ответственности относительно учета разного характера и степени общественной опасности различных форм посягательства.

Раскрыто содержание признаков общего субъекта преступления, предусмотренного ст. 182 УК Украины. Аргументировано, что уголовная ответственность наступает в отношении вменяемого, физического лица, достигшего 16-летнего возраста, совершившего общественно опасное деяние, предусмотренное данной уголовно-правовой нормой. Установлено, что определенной законодательной корректировки требует п. 4 ч. 1 ст. 96-3 и п. 2 примечания к ст. 96-3 УК Украины в части расширения перечня оснований применения мер уголовно-правового характера, и дополнения указанием на преступление, состав которого предусмотрен в диспозиции ч. 3 ст. 182 УК Украины, предложенной авторской редакции статьи.

Получили дальнейшее развитие положения о субъективной стороне состава. Установлено, что преступление, состав которого предусмотрен в диспозиции ч. 1 ст. 182 УК Украины, частично ч. 2 ст. 182 УК Украины (повторность) может быть совершено только с прямым умыслом, а относительно наступления последствий – и с непрямым умыслом. Детально раскрывается содержание интеллектуального и волевого признаков прямого умысла при совершении данного преступления. Установлено, что мотив и цель являются факультативными признаками состава.

В третьем разделе осуществлен анализ квалифицирующих признаков состава преступления "Нарушение неприкосновенности частной жизни". Для более эффективной охраны соответствующего права предложено, в качестве самостоятельного квалифицирующего признака, рассматривать совершение этого преступления с

корыстным мотивом. Особое внимание уделяется вопросам отграничения рассматриваемого состава от смежных составов преступлений. Выделены соответствующие критерии размежевания. Рассмотрены особенности наказания за совершение преступления, предусмотренного ст. 182 УК Украины, установлена необходимость их усовершенствования, предложена новая модель санкций норм, которые содержатся в диспозиции ст. 182 УК Украины.

В результате проведенного исследования сформулированы теоретические выводы и конкретные предложения по усовершенствованию законодательства Украины об уголовной ответственности за нарушение неприкосновенности частной жизни (совершенствованию уголовно-правовой охраны частной жизни) и практики его применения. Предложено новое название и новую редакцию ст. 182 УК Украины.

Ключевые слова: частная жизнь, конфиденциальная информация, личная и семейная тайна, уголовная ответственность, квалифицирующие признаки, наказание, корыстный мотив.

SUMMARY

Sosnina O.V. Criminal liability for personal privacy (Art. 182 of the Criminal Code of Ukraine) – On the rights of manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Legal sciences, specialty 12.00.08. - criminal law and criminology, criminal executive law. – Lviv State Politech University, Lviv, 2017.

The thesis is a complex scientific research of problems of criminal liability for personal privacy (Art. 182 of the Criminal Code of Ukraine).

Thesis summarizes the historical and foreign experience of the criminal law protection of privacy, as well as the respective case-law of the European Court of Human Rights. Conducted is the legal analysis of the basic and qualified formal composition of a crime, foreseen by the Art. 182 of the Criminal Code of Ukraine, as well as sanctions, foreseen for the commissioning of a crime; held the separation of the privacy violations from the acts with an adjacent composition of a crime.

Based on the results of the study are formulated theoretical conclusions and proposals for improving the legislation of Ukraine on criminal liability for personal privacy and its practical application.

Key words: privacy, confidential information, personal and family secret, criminal liability, aggravating circumstances, punishment, lucrative impulse.

Підписано до друку 07.03.17. Формат видання 148×210мм.
Формат паперу і частка аркуша 60×90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 1,25. Наклад 100 прим. Зам. в013322/17
Віддруковано з оригіналів автора.

Друкарня “Фоліант”
76000, м. Івано-Франківськ
вул. Старозамкова, 2
www.foliant.if.ua
e-mail: foliant.drukarnja@gmail.com
тел.-факс: +38(0342) 50-21-65
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи Серія ІФ № 24